

dr hab. Zofia A. Brzozowska, prof. UŁ

Instytut Studiów Wschodnioeuropejskich, Wydział Filologiczny, Uniwersytet Łódzki

Institute of East European Studies, Faculty of Philology, University of Lodz

ORCID: 0000-0001-5951-3781

Żywot św. Symeona Słupnika Młodszego z Cudownej Góry w roli paratekstu w jednym z odpisów *Latopisu nowogrodzkiego czwartego*

The Life of St. Symeon Stylites the Younger of the Admirable Mountain as a Paratext in One of the Manuscript Copies of the *Novgorod Fourth Letopis*

Dane badawcze do projektu Narodowego Centrum Nauki BEETHOVEN CLASSIC 4, *Zróżnicowanie językowe świata Slavia Orthodoxa u progu nowożytności: ciągłość i zmiana. Badania z zastosowaniem metodologii Mixed-Methods* (2020/39/G/HS2/01652).

Research data for the National Science Centre project BEETHOVEN CLASSIC 4, *Orthodox Slavic Linguistic Varieties at the Threshold of Modernity: Continuity and Innovation. A Mixed-Methods Approach* (2020/39/G/HS2/01652).

Abstrakt. Dataset zawiera edycję i tłumaczenie na język polski wariantu żywotu św. Symeona Słupnika Młodszego zaczerpniętego z prologu z wersetami, zapisanego na jednej z ostatnich kart kodeksu z połowy XVI w., będącego odpisem *Latopisu nowogrodzkiego czwartego* (dzieło historyczne z XV w.). Tekst ten został tam umieszczony jako glosa-paratekst. Symeon Słupnik Młodszy, znany w tradycji bizantyńsko-prawosławnej także jako św. Symeon z Cudownej Góry, jest prawdopodobnie jednym z najśłynniejszych i najlepiej udokumentowanych źródeł syryjskich ascetów. W literaturach syryjskiej, arabskiej, gruzińskiej, greckiej oraz cerkiewnosłowiańskiej istniało wiele poświęconych mu utworów hagiograficznych. Korpus tekstów greckich jest dość obszerny i obejmuje dwa żywoty obszerne, kilka krótkich oraz ich redakcje przeznaczone na potrzeby bizantyńskich ksiąg liturgicznych. Obydwie wersje greckiego żywotu obszernego, jak również kilka wersji żywotu prologowego, zostały przetłumaczone na język cerkiewnosłowiański. Świadczy to o niezwyklej trwałości bizantyńskiej tradycji hagiograficznej w kulturze Słowian Wschodnich aż do XVI w.

Abstract. The dataset contains an edition and Polish translation of a variant of the life of St. Symeon Stylites the Younger taken from the Verse Prologue, written on last pages of the mid-16th-century manuscript containing the *Novgorod Fourth Letopis* (historical work from the 15th century) as a gloss-paratext. Symeon Stylites the Younger, also known in the Byzantine-Orthodox tradition as St. Symeon of the Admirable Mountain, is probably one of the most famous and best-documented Syrian ascetics. Many hagiographic works devoted to him have been preserved in Syrian, Arabic, Georgian, Greek and Church Slavic literatures. The corpus of Greek texts is quite extensive and includes two long biographies, several abridged lives and their redactions for the needs of Byzantine liturgical books. Both versions of the Greek extensive life and several versions of the prologue life were translated into Church Slavic. This shows the extraordinary durability of the Byzantine hagiographic tradition in the culture of the Eastern Slavs until the 16th century.

Słowa kluczowe: literatura cerkiewnosłowiańska, parateksty, hagiografia bizantyńska

Keywords: Church Slavic literature, paratexts, Byzantine hagiography

Edycja tekstu

Żywot prologowy św. Symeona Słupnika Młodszego z Cudownej Góry opublikowano tu wg rękopisu ГИМ, Син. 152 z 1544 r. Lekcje zostały podane na podstawie pięciu innych odpisów prologu z wersetami redakcji wschodniosłowiańskich z XV–XVI w.: РГБ, 304.I.715, fol. 283’-284 (1429 r.); РГБ, 304.I.716, fol. 522’-523 (XVI w.); РНБ, 728.1321, fol. 527a (1529–1541 r.); ГИМ, Син. 994, fol. 723d-724a (połowa XVI w.); ГИМ, Син. 180, fol. 1126a-b (połowa XVI w.). Wersety Krzysztofa z Mityleny w cerkiewnosłowiańskim przekładzie zostały skonfrontowane z wydaniem: L.R. Cresci, A. Delponete, L. Skomorochova Venturini, *I versetti del Prolog stišnoj. Traduzione slava dei distici e del monostici di Cristoforo di Mitilene. Mesi: gennaio, febbraio, marzo, maggio, giugno, luglio, agosto*, Torino 2002, s. 212. Fragmenty tekstu, pominięte przez skrybę w kodeksie ГИМ, Син. 152, fol. 416, zostały uzupełnione na podstawie odpisu РГБ, 304.I.715 i oznaczone nawiasem kwadratowym. W lekcjach uwzględniono tylko zmiany powodujące różnice w treści utworu (kwestie ortograficzne i gramatyczne – pominięto).

[Мѣдѣ того* въ .кѣ.¹ памѣт’ прпѣвнаго ѿца наше’ Симеѡна иже на дивнѣи горѣ]

На дивнѣи горѣ пребы^с Свмїонъ на земли дрєвлє.

На небнѣ и* вседивнѣи вїтаєт’ ннѣ горѣ.

В .кѣ. Свмїонъ ѿ земля преидє.

Сєи прпѣвни чю^атворєць Свмїонъ, башє| въ времена Іустїана² старого. рѡжєсѡ| въ Янтїохїи сврстѣи, ѿ оца Іоанна, и мѣре| Мафѣи. В тои Янтїохїи воспита^н. и ова вє|здѣ всадивнаа. инаа же свѣходѡщаа. и дрѹгаа| свѣтворитї ему рє^на быша. И лжшаа всегда| по члѣскомоу, въ чревѣ за^нтѣсѡ млтвою. и| прежє за^нтїѡ его прѣтѣ^н и крѣтлє^н свѣдѣтельство|ванъ бывѣ, вждоуша^н отрочатѣ. добродѣ|тє^а же, и конецъ³ мѣри провозвѣстившю. И| вєгда рѡти^с ошаатисѡ иматъ шюѡго сєсца.| въображенїє обѣявлєшю, [яко въ кратцѣ начнєтъ прїати] десна^н оустрємлєнїа| втроча и шєствїю и шюяєго. и юнєишнаго| встѡвитсѡ дѣиства. на великѣ* столпѣ|

¹ РНБ, 728.1321; ГИМ, Син. 994; ГИМ, Син. 180 dodają: днѣ.

² РГБ, 304.I.715: Иоустинїана; РГБ, 304.I.716: Иоустинїана; РНБ, 728.1321: Иоустинїана; ГИМ, Син. 994: Иоустинїана; ГИМ, Син. 180: Иоустинїана.

³ РГБ, 304.I.715: кончинѣ; РГБ, 304.I.715: кончинѣ.

ИЗИДЕ .МѢ. ПРЕИДЕ Л'БЪ. ЯКО БЫТИ ВС'Б^а Л'БЪТО^а | ЖИТІА ЕГО .МѢ.⁴ ИЖЕ ПАЧЕ ЧЛКА СЪВРЪШИВЪ | ПОСТЪ
И ТЕРП'КНІЕ. И ПОЧИВЪ, КЪ АГГЛЪС|ТЪКИ ОУЧИНЕНЪ БЫВЪ СЛАВ'КЪ ЖЕ И СТОЯНІЮ⁵. |
ТЪКИ⁶ ДНЬ ПАМЛ'Т' СЪЫ^х ЛІЧНКЪ⁷ Мелетіа Страти|лата. и иже с ни^а. Іованна. Стефана, и Гера|піона,
егу|птанина. и Калиника⁸ велика|го. и .БІ. комитъ. и три оунъ. и трехъ [женъ.]

Przekład

Przekład został wykonany na podstawie zamieszczonego wyżej odczytu rękopisu ГИМ, Син. 152, fol. 416 (1544 r.), z uwzględnieniem uzupełnień i lekcji z pięciu innych odpisów wschodniosłowiańskich prologu z wersetami z XV–XVI w.

[Tegoż miesiąca, w 24. (dzień), pamięć sprawiedliwego ojca naszego Symeona, który był na Cudownej Górze]

Na Cudownej Górze ziemskiej przebywał Symeon dawniej,

Na niebiańskiej ze wszech miar precudownej zamieszkuje teraz górze.

W 24. (dzień) Symeon opuścił ziemię.

Ten oto sprawiedliwy cudotwórca Symeon żył za czasów Justyniana starego. Narodził się w Antiochii syryjskiej, z ojca Jana i matki Marty. Wychował się w tejże Antiochii. I zostało powiedziane, że dokona on czynów ze wszech miar precudownych, przewyższających wszystko i innych. I zawsze lepszy w człowieczeństwie, w łonie został poczęty modlitwą. I przed jego poczęciem zaświadczył o nim Poprzednik i Chrzciciel, obwieszczając matce cnoty przyszłego chłopczyka, jak i jego kres. I kiedy się narodził, miał stronić od lewego sutka, otrzymawszy objawienie, [że już wkrótce podejmie] prawy zamiar odejścia od chłopięstwa. Aby porzucić działania lewe i młodzieńcze, wszedł na wielki słup. Minęło 45 lat, a wszystkich

⁴ РГБ, 304.I.715: .мѣ.; РГБ, 304.I.716: .л. и .ѣ.; РНБ, 728.1321: .мѣ.; ГИМ, Син. 994: .мѣ.; ГИМ, Син. 180: .лѣ.

⁵ РГБ, 304.I.715: състоянїю; РГБ, 304.I.716: състоанїю; РНБ, 728.1321: состоянїю; ГИМ, Син. 180: состоянїю.

⁶ РГБ, 304.I.715: въ тже; РГБ, 304.I.716: в тои^а; РНБ, 728.1321: в тоиже; ГИМ, Син. 994: в тоиже; ГИМ, Син. 180: в тои^а.

⁷ РНБ, 728.1321; ГИМ, Син. 994; ГИМ, Син. 180 pomijają ten wyraz.

⁸ РГБ, 304.I.715: Каника.

lat jego życia było 85⁹. I dokonał więcej niż (mógłby) człowiek postem i umartwieniem. I spoczawszy, ku anielskiej został przysposobiony chwale i trwaniu¹⁰.

Tegoż dnia pamięć świętych męczenników Melecjusza Stratelatesa i będących z nim: Jana, Stefana i Serapiona Egipcjanina, i wielkiego Kallinika, i 12. komesów, i trzech młodzieńców, i trzech kobiet.

---

⁹ W rękopisie ГИМ, Син. 152 został tu powtórzony liczebnik 45, jest to jednak ewidentna pomyłka kopisty. Z innych źródeł wynika, że Symeon Słupnik Młodszy żył ok. 70 lat.

¹⁰ W części odpisów: stanie.